

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

2. De diuisione qualitatis Aristotelica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

etum positium eius, sed per ordinem ad negationem virtutis expulsiuæ aliarum rerum ab eodem loco: ergo non est bona.

Respondeo, negando consequentiam (quidquid sit de antecedente) quia sicut bene explicatur natura substantiæ per negationem aptitudinis ad inhærendum, cur non bene explicaretur natura qualitatibus per negationem aptitudinis ad expellendum alia à loco?

Quod si queratur, cur non possit dari aliqua definitio qualitatibus ut sic, per ordinem ad effectum positium, quem tribuit substantiæ, sicut potest dari de relatione & quantitate.

Respondeo, hoc oriri ex improportione quam habet intellectus noster cum natura illa qualitatibus in ordine ad eam cognoscendam, quæ improportio colligitur experientia.

CONCLUSIO II.

12. *Qualitas ut sic, est perfectior quam quantitas ut sic.* Hæc est communis cum Doctore in 4. dist. 12. quest. 2.

Qualitas
est perfectior
quantitate.

Probat primo, quia reperitur in subiecto nobiliori, verbi gratia in Angelo; secundo contrahitur ad perfectiores differentias: nam certum est differentiam, qua contrahitur qualitas, ut sic ad intellectionem, esse perfectiorem quam vlla differentia contractiva quantitatis ut sic. Quæ duæ rationes probant sine dubio conceptum qualitatibus ut sic, esse perfectiorem conceptum quantitatis ut sic, & probant etiam dari aliquas qualitates, nimirum spirituales, quæ sint perfectiores quacumque quantitate.

Sed non videntur sufficere ad probandum, quod quacumque species qualitatibus sit perfectior quacumque specie quantitatis, & speciatim dubitari posset de qualitatibus corporalibus, subiectis præsertim in ipsa quantitate, & dependentibus ab ipsa. Sed ex his etiam videtur certum, quod quæ sunt actiuæ, & possunt producere aliquam qualitatem positivam realiter, ut calor, frigus, species impressæ, & qualitates sensibiles, quæ natæ sunt immutare sensum, sunt perfectiores quantitate, si hæc etiam non habeat talem virtutem, quia actiuitas est maxima accidentium perfectio; at si quantitas habeat talem virtutem immutandi sensum, hæc ratio de actiuitate non sufficiens probat albedinem, v. g. esse perfectiorem quantitate: & quantum ad me non habeo principium, quo vniuersaliter hoc probem, nisi supponendo, quod quodcumque aliqua ratio generica, & superior, est perfectior alia ratione generica & superiori, quod etiam differentia omnes contractiuæ illius debeant esse perfectiores differentis omnibus contractiuis huius: quod principium non adeo mihi certum apparet.

Si autem teneatur omnem qualitatem esse perfectiorem omni quantitate, & obiciatur, quod plures qualitates recipiantur in ipsa quantitate, ut calor, frigus, &c. & ab ipsa dependant: ergo sunt imperfectiores. *Respondendum* est, negando consequentiam: quia quamvis forma substantialis dependeat materialiter à materia, tamen non propterea admittitur esse imperfectior: & quamvis visio albedinis, aut etiam intellectio intuitiva eius dependeat ab albedine, non tamen sunt imperfectiora albedine. Itaque licet, in quantum quantitas est independens à qualitate, & qualitas est dependens à quantitate, quantitas sit perfectior, & magis accedat ad substantiam & Deum; tamen in aliis rationibus maioris perfectionis exceditur à qualitate, ut in spiritualitate à qualitatibus spiritualibus, in actiuitate à calore & frigore.

QVÆSTIO II.

De diuisione qualitatis Aristotelica.

Quatuor
species
qualitatis
à Philosopho
assignatæ.

13. *Philosophus diuisit Qualitatem ut sic in quatuor species vniuersales, ad quas, omnes qualitates possunt reduci, & qualibet ex his quatuor speciebus duobus nominibus expressit, modo sane satis insolito. Primam speciem vocabat habitum & dispositionem, secundam potentiam & impotentiam naturalem, tertiam passionem & patibilem qualitatem, quartam formam & figuram. Circa*

cuius diuisionis sufficientiam & naturam, ut & circa singularum specierum essentiam, varij sunt modi dicendi, ex quibus aliquos doctrinæ causâ examinabimus: & quia sufficientia & natura diuisionis non potest cognosci, nisi cognitis membris diuidentibus, de his prius agemus.

De habitu & dispositione.

14. *C*ertum est non capi hic habitum pro vestitu aut ordine ad vestitum, quia consideratio habitus hoc modo spectat ad prædicamentum vltimum; nec prout habitus capitur pro omni forma opposita priuationi; quia sic forma substantialis, quæ non est huius prædicamenti, est habitus; sed capitur habitus pro aliqua determinata specie qualitatibus. Deinde certum est, quod dispositio non capiatur hic in illa vniuersalitate, in qua significat quidquid quomodocumque disponit subiectum, quia sic omnis qualitas esset dispositio, quia disponit subiectum aliquo modo; vnde Thomistæ describunt qualitatem ut sic per ordinem ad disponendum substantiam; sed sumitur etiam pro aliquo determinato genere, aut specie qualitatibus.

Quid ha-
bitus &
dispositio.

Complutenses dicunt essentiam huius primæ speciei, prout comprehendit qualitates illas particulares significatas his duobus nominibus, *Habitus & dispositio*, & prout distinguitur à cæteris speciebus qualitatibus, consistere in hoc, quod sit qualitas bene vel male disponens rem in ordine ad naturam, seu per se primo ordinata ad bene vel male esse naturæ subiecti, vel secundum se ipsam, ut agritudo & sanitas, vel in ordine ad operationem: ut sunt virtutes & vitia, scientia & error.

Explicat
Complu-
tensium.

Hæc explicatio nullo modo placet non solum, quia datur per particulam disunctiuam *vel*, quæ vix in vnam bonam descriptionem cadere potest, sed præterea, quia omnis qualitas habet hoc, quod est bene vel male disponere subiectum cui inest, vel in ordine ad naturam ipsius, vel in ordine ad operationem aliquam: & sane nemo neget quin calor male afficiat aquam in ordine ad naturam, quandoquidem iuuat ad destructionem ipsius, sicut agritudo iuuat ad destructionem hominis. Præterea: Potentia naturalis & impotentia disponit subiectum ab bene vel male operandum tam bene quam vlla qualitas alia, imo melius in sententia Thomistarum, qui putant illam potentiam & impotentiam esse facultates illas, sine quibus res nequeat operari.

15. Nec valet ad hoc responsio, quæ posset dari ex doctrina *Complutensium*, nempe, quod potentia naturalis detur ad operandum, non curando an bene, vel male afficiat subiectum in ordine ad se, aut suas operationes: nam si habitus scientificus, verbi gratia, detur ad operandum bene, quia inclinatur ad scientiam, quæ est operatio, & si habitus erroneus detur ad operandum male, quia ex se inclinatur ad operationem malam erroris, quandoquidem potentia naturalis; verbi gratia intellectus (loquor in sententia aduersariorum) ex se habeat posse concurrere aliquando ad operationes bonas, aliquando ad malas, cur ex se non dicatur dari ad exercendas operationes bene, & male? Deinde siue detur in ordine ad hoc, siue non detur, pater saltem, quod ex se habeat hoc facere: ergo ex se habet realiter loquendo rationem illam essentialem primæ speciei, & sic non erit realiter loquendo species distincta à prima specie, quod est contra aduersarios.

16. *Confirmatur*: quando dicitur, quod prima species ordinat subiectum bene vel male, quæro an sensus sit, quod omnis qualitas primæ speciei ordinat bene & male subiectum in se, vel in ordine ad operationem; vel quod aliqua qualitas primæ speciei ordinat male, aliqua bene, vel quod prima species sit qualitas illa, quæ abstrahit à qualitatibus ordinantibus bene, & ordinantibus male. Si dicatur primum, falsum est, quia habitus vitiosus non disponit bene, nec virtuosus male. Si dicatur secundum, non significatur vna aliqua ratio communis omnibus qualitatibus primæ speciei, sicut nec significaretur aliqua ratio communis hominibus & brutis, quando diceretur quod daretur aliquod animal rationale, & aliud irrationale, & quod nullum daretur animal, quod non esset rationale, aut irrationale. Si dicatur tertium, non declaratur etiam sufficienter ratio essentialis vnius qualitatibus ut sic, quæ est

esset communis omnibus, & solis qualitatibus huius primæ speciei, sicut non explicaretur bene natura animalis ut sic, dicendo, quod esset illud, quod esset abstractum ab omnibus animalibus, & in quo omnia & sola animalia convenirent.

17. *Aversa* dicit, primam speciem ut sic, comprehendentem habitum & dispositionem, esse illam qualitatem, quæ supponens potentiam operativam datur ad operandum: & credo quod hoc intelligat de operatione proprie dicta, quæ est actus immanens & vitalis.

Sed contra tamen est, quod etiam calor & frigus dantur ad operandum, quatenus conducent ad operandum aliquo modo sic, ut sine illis in aliqua debita proportionem, aut intensione nequeat quis operari vitaliter, & tamen non debent pertinere ad hanc speciem primam secundum vllum. *Deinde* potentia naturalis, & impotentia sunt accidentia præsupponentia potentiam operativam, & conducentia ad operandum aut patiendum, nec tamen spectant ad primam speciem: ergo non bene explicatur prima species. *Denique* ipsæ operationes intellectus & voluntatis spectant ad primam speciem, & tamen non bene dicuntur conducere ad operandum: ergo male explicatur prima species hoc modo.

CONCLUSIO I.

18. *Qualitas ut sic comprehendens dispositionem & habitum, prout significant solum qualitates primæ speciei, bene describitur esse qualitas insensibilis sensu externo, non sequens ex natura subiecti, seu non insita subiecto ex natura.* Probatur hæc conclusio, quia omni & soli qualitati primæ speciei, ut sic, convenit hæc descriptio, & absque superfluitate explicat naturam eius, ut patet declarando singulas particulas. Dicitur *qualitas* quia in hoc convenit cum omnibus aliis speciebus. Dicitur *non sensibilis sensu externo*, ut distinguatur à qualitatibus tertiæ & quartæ speciei. Dicitur *non sequens ex natura subiecti*, ut distinguatur à qualitatibus secundæ speciei: quod totum magis patebit ex dicendis.

Dices: species infusa Angelis ab initio creationis videntur spectare ad hanc speciem tam bene quam vltiæ aliæ species impressæ, sed tamen sunt innatæ: ergo male dicitur, quod qualitas primæ speciei ut sic non sit innata.

Respondes negando antecedens; nam eo ipso quo sunt innatæ, non spectant ad hanc speciem.

Dices: tales species possent non esse innatæ, sed tunc spectarent ad hanc speciem: ergo & nunc: alias eadem forma posset spectare quandoque, & non spectare quandoque ad hanc speciem.

Respondes negando consequentiam, & concedendo sequelam probationis, propter dicenda conclusione quartæ inferius.

CONCLUSIO II.

19. *Habitus spectans ad hanc speciem qualitatis bene describitur esse qualitas insensibilis sensu externo nec innata subiecto, difficulter mobilis.* Hæc patet, quia in hac explanatione ponitur totum, quod spectat ad naturam primæ speciei ut sic, & vltius ponitur quod sit difficile mobilis, per quod distinguatur à dispositione. Ex hac autem descriptione patet omnes illas facilitates quas per frequentes actus acquirimus siue in intellectu, siue in voluntate, & virtutes etiam per se infusas, ac etiam gratiam sanctificantem, si ab illis realiter distinguatur, & species impressas tam intelligibiles quam phantasticas, seu spectantes ad potentias cognoscitivas interiores, spectare ad habitum in hac acceptione.

Dices: gratia & virtutes infusæ facile deperduntur, quia unico peccaminoso actu gratia & charitas deperduntur: ergo non spectant ad habitum, ut hic definitur.

Respondes distinguendo antecedens: facile deperduntur physice, nego; moraliter & demeritorie, concedo, & nego consequentiam, quia in descriptione intelligitur quod habitus non sit facile mobilis, quatenus non potest physice absque demerito facile periri.

CONCLUSIO III.

20. *Dispositio, ut capitur prout significat qualitates huius primæ speciei oppositas habitui, bene describitur esse qualitas insensibilis sensu externo, non innata, facile mobilis.* Hæc patet ex præcedentibus conclusionibus: nam per descriptionem qualitatis primæ speciei ut sic, distinguatur à qualitatibus cæterarum specierum, & per ly *facile mobilis* distinguatur à qualitatibus primæ speciei, quæ significantur nomine habitus.

Obiicies: actus intellectus, qui est visio beatifica, & actus voluntatis, qui est amor beatificus, & idem est de actu, quo Angelus intelligit seipsum, videntur spectare ad dispositionem, sicut cæteri actus intellectus & voluntatis, & tamen non sunt facile mobiles: ergo male dicitur, quod dispositio, ut sic, opposita habitui sit difficile mobilis.

Confirmatur, quia actus, quo intelligit Angelus seipsum, est innatus ipsi, videtur enim quod competat ipsi à primo instanti creationis: ergo non spectat ad dispositionem, si vera est præmissa descriptio.

Respondes negando antecedens, quia propter mobilitatem difficilem, quam supponuntur habere supra alios actus, debet potius spectare ad habitum, quam ad dispositionem.

Ad confirmationem concedo consequentiam; spectabit enim potius ad potentiam naturalem, supposito quod sit innatus.

CONCLUSIO IV.

21. *Habitus ut sic supra descriptus non distinguatur specie à dispositione ut sic supra descripta, sed solum accidentaliter.* Hæc est Doctores q. 36. *predicamentali* cum suis magis communiter S. Thomas quæst. 7. de malo Vsq. 1. 2. disp. 78. cap. 3. *Salas* ibidem q. 52. disp. 5. & aliorum plurium contra Caiet. & Conradum. 1. 2. q. 49. ar. 2. ubi fauet ipsi S. Thomas, Suar. disp. 42. Met. sect. 6. *Montesinus* 1. 2. disp. 30. *Loricam* ibidem disp. 1. sect. 3. *Complutenses* hic q. 3. & alios.

Probatur primo, ex dictis, quia visio beatifica, quæ de facto est difficulter mobilis, & spectat ad habitum, si fuisset communicata alicui in via, ut Paulo fuit in rapto probabiliter, quia esset facile mobilis, spectaret ad dispositionem: sed hoc est falsum, si habitus ut sic distingueretur specie à dispositione ut sic: ergo non sic distinguuntur.

Probatur secundò: quia facilitas acquisita per vnum actum est eiusdem rationis specificæ cum illa, quæ acquiritur centum actibus: sed hæc spectat secundum omnes ad habitum, illa ad dispositionem: ergo forma eiusdem speciei variata solum accidentaliter spectat ad habitum & dispositionem, & consequenter habitus & dispositio, ut sic, non distinguuntur specie.

Confirmatur, quia solum distinguuntur habitus ut sic, & dispositio ut sic, per hoc, quod habitus sit difficulter mobilis, dispositio sit facile mobilis; sed eadem omnino forma potest competere accidentaliter, quod nunc sit difficile mobilis, nunc facile mobilis: ergo habitus & dispositio, ut sic, non distinguuntur specie necessitè.

Respondent aduersarij, quando dicitur quod dispositio sit facile mobilis, & habitus difficile mobilis, hoc intelligi sic, ut illa sit censenda dispositio, quæ ex natura sua non petat conservari ita, ut sit difficile eam expellere, & illa qualitas sit censenda habitus, quæ ex natura sua petit connaturaliter sic conservari, ut non possit nisi difficulter amoveri à subiecto: sed manifestum videtur, quod qualitas sit petens conservari connaturaliter, & qualitas non petens sic conservari, sint distinctæ specie, alias vna non peteret ex natura aliquid, quod ab altera non peteretur.

Contra, quia quamvis non dubitem quin quidquid petat aliquid ex natura sua, sit distincte nature ab omni quod non petat illud ex natura, tamen falsum est quod omnis forma, quæ est habitus, petat ex natura sua difficulter moveri, & omnis dispositio sua id non petat; consequenter falsum est, quod in definitione habitus id intelligatur, quod

Quid dispositio spectans ad primam speciem qualitatis.

Habitus, ut sic non distinguatur specie à dispositione ut sic.

Descriptio qualitatis primæ speciei.

Quid sit habitus spectans ad primam speciem qualitatis.

quod ex natura sua sit difficile mobilis, & in definitione dispositionis intelligatur, quod ex natura sua sit facile mobilis: nam ut dixi inter probandum conclusionem, facilitas acquisita per duos actus, quod fatentur expresse *Complutenses*, est dispositio, & facilitas acquisita per centum tales actus est habitus, & tamen istae facilitates sunt eiusdem omnino speciei, maxime secundum aduersarios *Thomistas*, qui negant intendi habitum per additionem graduum: ergo facilitas acquisita per duos actus non exigit ex natura sua esse facile mobilis, nec facilitas acquisita per centum actus exigit ex natura sua intrinseca esse difficile mobilis, aut si una eadem forma simplex exigit quandoque ex natura sua esse difficile mobilis, & quandoque facile mobilis, falsum est quod difficilis mobilitas exacta à natura, & facilis mobilitas similiter exacta à natura arguant distinctionem specificam formarum, quibus competit, & consequenter ruit totaliter responsio praemissa aduersariorum.

23. *Obiicies*: intellectio lapidis in homine, v.g. est dispositio, & facilitas ad illam concurrens cum intellectu est habitus: sed certum est quod intellectio & facilitas illae sint distinctae speciei essentialiter: ergo habitus & dispositio sunt distinctae speciei.

Respondeo distinguendo consequens: habitus ut sic, & dispositio ut sic: nego consequentiam; habitus aliquis particularis, & dispositio particularis, concedo consequentiam. Itaque non intendimus in hac conclusione, quod aliquis habitus particularis ex ratione sua particulari non distinguatur specie ab aliqua dispositione particulari ex ratione particulari ipsius; id enim falsum esse conuincit instantia obiectionis: sed quod negamus, est, habitum ut sic & dispositionem ut sic distingui specie inter se, & etiam habitum in particulari vllum distingui ab ulla dispositione particulari, ex ratione habitus ut sic, & dispositionis ut sic.

Et si queratur, unde colligatur, quod quando aliqua dispositio particularis distinguitur ab habitu aliquo particulari, non distinguatur ratione habitus ut sic, & dispositionis ut sic. *Respondendum est* id colligi manifeste ex eo, quod si competere ipsi ratione habitus, aut dispositionis ut sic, sequeretur quod quilibet habitus, & dispositio in particulari distinguerentur specie, quod falsum esse patet ex probationibus nostris.

De potentia naturali & impotentia.

24. Certum est quod non capiat potentia naturalis hic pro facultate vlla, quae identificatur realiter rei ad producendum aut recipiendum aliquid: nam talis facultas identificata realiter rei non potest esse accidens eidem rei, nec consequenter qualitas eius: quod autem duntaxat huiusmodi potentiae naturales, patet euidenter, quia calor habet potentiam productiuam caloris, & materia prima habet potentiam naturalem receptiuam formae, & Deus ipse habet omnipotentiam productiuam ad extra, & substantia creata habet ex se in sententia longe veriori *Scoristarum* virtutem productiuam alterius substantiae, & substantia intellectualis creata habet intellectum & voluntatem, quae sunt potentiae naturales intelligendi & volendi, & tamen identificantur animae. Itaque intelligitur aliqua alia facultas actiua accidentaliter superaddita substantiae.

Deinde certum est, quod per impotentiam naturalem non intelligatur negatio potentiae naturalis, quia illa negatio non est qualitas, nec consequenter species qualitatis ut sic; sed intelligitur per eam facultas aliqua accidentaliter superaddita substantiae, quae est valde imbecillis & parua.

CONCLUSIO I.

25. *Potentia naturalis bene describitur esse qualitas insensibilis sensu externo, natura innata, quae quis inclinatur multum ad operandum; impotentia vero naturalis est qualitas sic insensibilis & innata, quae quis inclinatur parum ad operandum. Qualitas autem ut sic, communis potentia naturali & impotentia solis est qualitas sic insensibilis & innata, quae quis inclinatur ad agendum. Haec est conformis Doctori, & suis hic. Probatur* quo ad omnes partes, quia

omnes illae descriptiones omnibus & solis descriptis conueniunt, & absque superfluitate explicant ipsorum naturas, quatenus distinguuntur à ceteris qualitatibus, ut consideranti patet; nec aliquid opponi potest, nisi quod descriptio aliqua ex his tribus possit competere alicui qualitati spectanti ad primam speciem; sed ex conclusione sequenti patebit hoc non esse inconueniens. ergo.

CONCLUSIO II.

26. *Potentia naturalis & impotentia ut sic non differunt inter se essentialiter, nec etiam ab habitu. Haec est Doctaris supra, & aliorum, quos cum ipso tum citauimus, quos etiam sequitur Fossae 5. Met. c. 14.*

Probatur: principalis differentia inter potentiam & impotentiam naturalem, est, quod illa sit magna, haec exigua: sed esse magnum & paruum in qualitatibus, non arguit distinctionem specificam, ut patet: ergo. Deinde, principalis differentia, quae est inter ipsas & habitum, est quod illae sint inditae à natura, hic superadditus. Sed hoc non arguit etiam nisi distinctionem accidentalem, quia bene potest una & eadem entitas inferi à natura, & superaddi ipsi: ergo quod addatur naturae, aut quod indatur naturae, non arguit distinctionem specificam.

Dices, esse paruum & magnum, & esse insitum à natura, aut superadditum ipsi, non arguere distinctionem essentialiter; sed petere ex natura sua esse paruum, & petere ex natura sua esse magnum, similiter petere ex natura sua esse insitum à natura, & petere ex natura sua esse acquisitum seu superadditum naturae, arguere distinctionem essentialiter. Cum autem dicitur, quod potentia naturalis sit magna inclinatio, & insita à natura, debet intelligi hoc secundo modo, non primo modo, quatenus scilicet ex natura sua petit esse magna & insita à natura.

Contra tamen, quia licet calor ignis petat ex natura sua provenire ab igne, & esse ipsi innatus, calor vero aquae non petat ex natura sua esse innatus ipsi, tamen non propterea distinguuntur specie: ergo. Deinde calor magnus & intensus, petit ex natura sua esse intensus, & calor parvus petit non esse intensus, & tamen non distinguuntur specie: ergo quamuis potentia naturalis peteret esse magna, & impotentia parua, & quamuis utraque peteret esse innata, & habitus peteret non esse innatus, non tamen propterea distinguuntur specie.

27. *Dices* non esse paritatem, quia calor paruus, licet ut paruus formaliter petat esse paruus, non tamen petit ex essentia sua esse paruus: potentia autem naturalis petit essentialiter esse magna, & impotentia esse parua, similiter quamuis calor aquae non petat essentialiter esse innatus aquae, tamen petit essentialiter esse innatus igni, cum sit cuiusdem essentiae cum calore proveniente ab igne; habitus autem ex essentia sua non petit esse innatus ulli, cui petit esse innata potentia naturalis.

Sed contra, quia non potest ostendi, cur potentia naturalis petat ex essentia sua esse magna inclinatio, potius quam calor magnus petit ex natura sua esse magnus. Deinde non potest colligi, cur illa entitas, quae est habitus, non petat ex natura sua esse innata alicui subiecto.

Et confirmatur hoc maxime, quia non potest ostendi vlla differentia essentialis inter promptitudinem quam quis habet ex natura sua ad currendum, & illam quam acquiritur ex frequenti cursu; & tamen prima esset potentia naturalis, & secunda esset habitus.

Aduertendum autem, quod non intendam per hoc quin aliqua potentia naturalis possit esse distincta ab aliquo habitu essentialiter, & aliqua etiam impotentia naturalis à potentia naturali; sed solum me velle quod illa differentia non proveniat ex ratione potentiae naturalis ut sic, sed ex aliqua ratione particulari.

De Passione & passibili Qualitate.

28. Non accipitur hic *Passio* pro proprietate rei, quae propria passio eius satis communiter vocatur, quia haec vagatur per omnia praedicamenta, & in nostra sententia identificatur realiter rei cuius est: nec pro passione, quae correspondet actioni agentis, vel in ipsa re producta, vel

Potentia naturalis, & impotentia non differunt, nec ab habitu specific.

Facultas identificata rei non est potentia naturalis.

Impotentia naturalis non est negatio.

vel in subiecto, in quo producit, quia hæc spectat ad prædicamentum passionis, & in nostra sententia est respectus extrinsecus adueniens: nec pro affectionibus animæ, quæ ex cognitione aliquorum obiectorum in nobis causantur, ut est amor, odium, gaudium, tristitia, & huiusmodi, quia licet fortassis hæc passiones sint qualitates, tamen potius spectant ad primam speciem qualitatis, quam ad hanc tertiam, & certum est aliquas qualitates spectare ad hanc tertiam speciem, quæ non sint tales animæ affectiones, nam colores & qualitates primæ reales spectant secundum omnes ad hanc speciem, quæ tamen non sunt affectiones animæ. Itaque capitur hic *Passio & patibilis qualitas* pro qualitatibus determinatis distinctis à qualitatibus primæ & secundæ speciei, quarum determinatarum qualitatum naturam hic breuiter explicabimus.

CONCLUSIO I.

29. *Qualitas particularis ut sic comprehendens omnes & solas passiones & patibiles qualitates spectantes ad tertiam speciem, bene describitur esse qualitas per se sensibilis sensu externo.* Hæc est conformis Philosopho & Scoti hic, & patet, quia omni & soli conuenit, & absque superfluitate declarat naturam eius.

Obiicit secundum Philosophum, Ira & dementia spectant ad hanc speciem, & tamen non sunt sensibilia sensu externo: ergo prædicta definitio non competit omnibus qualitatibus tertie speciei, & consequenter non erit bona definitio qualitatis ut sic comprehendens omnes qualitates tertie speciei.

Respondeo cum Doctore quæst. 26. prædicamentali, non poni eas in hac specie quasi per se spectent ad illam, sed ad exemplificandum naturam harum qualitatum, quatenus diu durant, aut cito transeunt.

CONCLUSIO II.

30. *Passio est qualitas per se sensibilis sensu externo cito transiens; patibilis vero qualitas est qualitas sic sensibilis diu durans.* Hæc est communis, & patet, quia ponitur in his explicationibus ratio communis ipsis, qua inter se conueniunt, & differunt ab aliis qualitatibus, & præterea differentia particularis, qua inter se distinguuntur, nimirum cito transire & diu durare.

CONCLUSIO III.

31. *Passio & patibilis qualitas, ut sic, distinguuntur specie à qualitatibus primæ & secundæ speciei, inter se vero non distinguuntur, nisi accidentaliter.* Hæc est communior cum Doctore supra, & patet prima pars, quia hæc ex se & ex natura sua sunt sensibiles sensu externo; illæ vero non sunt sic sensibiles: ergo sunt distinctæ speciei tam bene quam color & sonus. *Probat* etiam secunda pars, quia eadem in specie qualitas sensibilis sensu externo potest aliquando diu manere, aliquando cito transire: sed ut diu manens esset patibilis qualitas, ut cito transiens esset passio: ergo qualitas patibilis, & passio, ut sic, distinguuntur specie, quia alias eadem specie qualitas non posset esse quandoque passio, quandoque patibilis qualitas, ut patet.

Confirmatur, quia calor respectu ignis dicitur patibilis qualitas; respectu vero aquæ dicitur passio. *Confirmatur* secundo, quia nullum est principium distinguendi essentialiter rubedinem ortam ex versundia, quæ est passio, & rubedinem ortam ex naturali constitutione, quæ est patibilis qualitas: ergo non distinguuntur essentialiter utraque rubedo.

Dices vnam habere ex natura sua quod cito transeat, alteram quod diu perseueret, & hoc sufficere ad distinctionem specificam.

Contra, quia hoc gratis dicitur: ergo non debet asseri.

32. *Obiicit*: sonus, qui est passio, distinguitur specie ab omni patibili qualitate, quia repugnat ipsi ex sua natura diu perseuerare: ergo patibilis qualitas distinguitur specie à passione.

Respondeo distinguendo consequens: patibilis qualitas ut sic, à passione ut sic, nego; patibilis qualitas talis à passione tali, vel passio talis ab omni patibili qualitate, transeat consequentia, nec id est contra conclusionem, per

quam non intendimus quin aliqua passio possit distingui specie ab omni patibili qualitate, sed quod hoc non competit ipsi ex ratione passionis ut sic, & patibilis qualitatis ut sic.

Ex his patet, omnia obiecta quinque sensuum exteriorum, ut calor, frigus &c. quæ percipiuntur à tactu, colores, qui percipiuntur ab oculo; sonus, qui ab aure; sapores, qui à gustu; odores, qui ab odoratu; & etiam species visibiles colorum, si tamen percipiuntur ab oculo, spectare ad hanc tertiam speciem.

De forma & figura.

33. Certum est non capi hic formam, quatenus significat formam substantialem, quæ informat; nec quatenus significat omne accidens, quod inheret actui, aut aptitudine, quia forma sic accepta non spectat ad hoc prædicamentum particulariter: Et æque certum est quod figura non capiatur hic, prout dicit imaginem rei, aut typum eius, sicut capitur 1. Cor. 10. Omnia in figura contingebant illis.

Auersa dicit formam & figuram esse qualitates non sensibiles per se, nec operatiuas: & consequenter dicit ad hanc speciem spectare actus vitales potentiarum sensitiuarum exteriorum, & characterem spirituales, qui communicant nobis per tria Sacramenta Baptismatis, Confirmationis, Ordinis. *Sed hic dicendi modus non placet*, tum quia nouus & infectus; tum, quia illi actus vitales & character, tam spectant ad primam speciem qualitatis, quam alii actus vitales.

Dicent alii actus vitales sunt operatiui, ut actus intellectus est productiuus habitus. *Contra* quia non ex eo quod sit sic operatiuus ponitur in prima specie, quia certum est quod poneretur in prima specie, quamuis non esset sic productiuus; unde qui negant dari habitus, adhuc ponunt actus illos in prima specie.

Confirmatur, quia secundum magis communem sententiam actus supernaturales in substantia spectant ad primam speciem, & tamen non sunt productiuus ullius habitus secundum eandem sententiam communiorum, & certe visio beatifica non est productiuus ullius habitus.

Capitur ergo forma hic pro exteriori illa dispositione, à qua res materialis dicitur pulchra, & speciosa, aut deformis; figura vero capitur pro dispositione aliqua speciali, quæ habent partes quantitatis, v.g. illa, secundum quæ faciunt triangulum, aut quadrangulum, aut circulum. Quo modo accepta forma & figura, certum est quod vel non sint sensibiles ab illo sensu externo, vel si sint, non sunt sensibiles per se, sed ratione altitudinis qualitatum annexarum, ut ratione coloris aut caloris &c. & hinc distinguuntur à qualitatibus tertie speciei.

CONCLUSIO.

34. *Probabilius est non dari aliquam qualitatem particularem, quæ significatur nomine forme, aut figure, & est distincta à qualitatibus trium specierum iam explicatarum.* Hæc videtur mihi expressa mens Scoti in 4. dist. 12. quæst. 4. num. 19. ubi dicit figuram ultra quantitatem non dicere nisi relationem partium ad se inuicem vel terminorum claudentium partes. Et in 1. dist. 17. q. 2. ubi asserit quod pulchritudo non est aliqua qualitas absoluta in corpore pulchro, sed est aggregatio omnium conuenientium tali corpori, puta magnitudinis, figuræ, & colorum, & aggregatio respectuum, qui sunt istorum ad corpus & ad se inuicem.

Nec sufficit quod respondet quidam Scotista hic, distinguens duplicem formam & figuram, vnam quæ sequitur ad extensionem partium quantitatarum in ordine ad se, & aliam earundem partium in ordine ad locum; & dicens Scotum locis iam citatis loqui de forma & figura in hac posteriori acceptione, non in priori. Non sufficit inquam, hæc responsio; tum quia falsum est dari aliquam formam, aut figuram, quæ sequitur extensionem partium in ordine ad se, quæ sit quid absolutum, aut qualitas; tum quia Scotus loquitur absolute de forma, quæ est pulchritudo, & negat eam esse aliquam vnam absolutam qualitatem; quod male sane faceret, si daretur aliqua forma, quæ esset pulchritudo, & esset qualitas vna, quævis dare

Sententia
Auerse
retrahitur.

Quid forma
& figura.

Non datur
qualitas
quære spe-
ciei.

dare

dareretur alia forma, quæ non esset qualitas, & esset pulchritudo. Præter Scotum tenet conclusionem *Martyrinus* noster hic passu 4. & ex recentioribus *Hurtadus* disput. 14. *Physic. sect. 4.* est autem contra *Thomistas* communiter, quos sequitur hic prædictus *Scotista*.

35. *Probat*ur conclusio, quia eo ipso, quo partes quantitatis sic inter se ordinantur & vniuntur, vt si ponantur in loco modo suo connaturali, debeant habere situm quadrangularem, aut circularem absque vlla prorsus qualitate, habebit quantitas talem vel talem figuram: & eo ipso, quo partes quantitatis alicuius substantiæ cum tali, vel tali extensione & magnitudine ac figura vniuntur inter se, ac habent tantum huius coloris in vna parte, & alterius coloris in altera, res erit pulchra, vel deformis, & habebit consequenter formam in explicatione præmissa, in qua sola potest spectare ad quartam speciem qualitatis; nec est vllum vestigium vllius vnus qualitatis, à qua res haberet esse talis, vel talis figuræ, aut formæ in hac acceptione: ergo cum non sint multiplicanda entia sine necessitate, non debet dici, quod detur aliqua qualitas vna, quæ sit forma, aut figura distincta à qualitatibus omnibus aliarum specierum, quod est intentum conclusionis.

Obiicies: Philosophus enumeravit illas vt qualitates, ergo tales sunt censenda.

Respondeo negando consequentiam, quia non enumeravit ipsas, vt qualitates veras ex sua propria sententia, sed solum quia ita communiter existimabantur, nec spectabat ad ipsius propositum determinare, an id verum esset nec ne; aut quia sunt qualitates secundum dici.

De adæquatione diuisionis Qualitatis in prædictas species. Suppositis dictis, erit facile soluere hanc difficultatem.

CONCLUSIO.

Qualitas adæquate diuiditur in species enumeratas à Philosopho.

36. *Qualitas vt sic adæquate & bene diuiditur in prædictas quatuor species (supposito quod forma & figura essent qualitates) in hoc sensu, quod nulla sit qualitas, quæ non spectet ad aliquam ex illis, & quod qualitas spectans ad quamcumque vnā speciem, habet aliquam differentiam à qualitate quacumque spectante ad alias species, vel essentialē vel accidentalem.* Hæc debet esse communis.

*Probat*ur, quia omnis qualitas aut est insensibilis sensu externo, aut sensibilis, si sensibilis, aut est per se sensibilis, & sic spectat ad tertiam speciem, aut per accidens, & ratione alterius sensibilis & sic spectabit ad quartam speciem: si insensibilis sensu externo, aut est innata rei, & sic spectat ad secundam; aut non innata, & sic spectat ad primam, ergo nulla est qualitas, quæ non spectat ad aliquam ex illis speciebus. Quod autem qualitas spectans ad quamcumque speciem habeat aliquam differentiam à qualitatibus spectantibus ad alias species patet ex descriptionibus earum præmissis. Dixi autem *supposito quod forma & figura sint qualitates*, quia si non sint qualitates, tum qualitas vt sic adæquate diuidetur in tres primas species, vt facile ex iam dictis constat.

Obiicies. Rarum & densum sunt qualitates, & tamen non spectant ad vllam ex his speciebus. *Respondeo*, si sint qualitates, eas spectare ad tertiam speciem aut quartam, quia secundum Philosophum 7. *Met.* sunt sensibilia, quod si non sint sensibilia, aut spectabunt ad primam speciem, si scilicet non sint innata; aut ad secundam, si scilicet sint innata. Dixi autem: ex *suppositione quod sint qualitates*, quia incertum valde est an sint tales, & quidem ipsemet Philosophus aliquando affirmat, aliquando negat, sed non spectat ad præsens vtrum sint necne.

CONCLUSIO II.

Diuisio tamen non est generis in species.

37. *Qualitas vt sic non recte diuiditur in illa quatuor membra tanquam in veras species essentialiter distinctas.* Hæc est conformis Doctore, quem præter suos multi alii sequuntur, & patet ex dictis non solum, quia forma & figura non sunt qualitates, sed quia vna & eadem qualitas ob diuersitatem accidentalem potest spectare ad diuersas species ex illis. Nec refert, quod Philosophus qualitatem vt sic in has qualitates tanquam in species enumeravit absolute, quia loquitur de speciebus impropriis

quatenus scilicet tales dicuntur, quæ habent aliquam differentiam, plusquam numericam, sicut dicitur quoddam genus hominum esse laboriosum, quoddam ignauum, cum tamen non dentur homines diuerse speciei.

Confirmatur hæc responsio, quia in fine capituli, enumeratis illis quatuor speciebus, subiunxit: *fortassis quidam alius quispiam modus qualitatis apparebit.* Ex quibus verbis satis datur intelligi, quod ipse non existimauerit species à se enumeratas esse veras species & essentialiter distinctas, quia si sic existimaret, non diceret, quidam alius modus, sed quædam alia species.

Dices: ergo non satisfecit suo muneri, quia debebat diuidere qualitatem in veras species.

Respondeo negando sequelam, & ad probationem dico quod sufficiebat ipsi sic annumerare qualitates, vt omnes comprehenderet.

38. Est autem pro complemento huius questionis aduertendum, quod qualitas possit alio modo diuidi in suas species, quæ veræ sint species realiter & essentialiter inter se distinctæ: nam imprimis qualitas, vt sic diuiditur adæquate in spirituales & materiales; & si spiritualis diuiditur in actus seu operationes, & qualitates spirituales, quæ sunt principia talium operationum. Ex his etiam qualitas, quæ est actus vt sic, potest diuidi in actus naturales in substantia, & supernaturales in substantia; & actus naturalis in substantia potest diuidi in actus intellectus & voluntatis; & similiter potest diuidi actus supernaturalis in substantia. Præterea actus naturalis intellectus potest diuidi in primam apprehensionem, iudicium simplex, & discursum, & discursus potest diuidi in varias alias species scientiarum, opinionum, & artium. Actus etiam voluntatis naturalis in substantia potest diuidi in varias species actuum diuerforum, quos voluntas potest habere, & longissimum esset singularum specierum catalogum hic texere. Præterea actus supernaturales intellectus & voluntatis possunt etiam diuidi in varias species. Deinde qualitates spirituales, quæ sunt principia actuum, possunt diuidi in naturales qualitates, & supernaturales qualitates, quæ sunt talia principia. Qualitates supernaturales huiusmodi possunt diuidi in plures species, vt in principia spectantia ad intellectum, & illa quæ spectant ad voluntatem; & similiter diuidi potest qualitas huiusmodi naturalis ordinis: & qualitas spectans ad intellectum potest diuidi in qualitatem, quæ supplere potest concursum obiecti, & quæ non supplet: primi generis erunt species intelligibiles; secundi generis erunt habitus generati per actus, & faciliantes ad ipsas. Qualitas huiusmodi naturalis spectans ad voluntatem diuidi potest in varios habitus, quos voluntas acquirere potest.

39. *Qualitas non spiritualis* potest diuidi in intentionalem, & realem: intentionalis est, quæ ex natura sua ordinata est per se primo ad perfectionem potentie vitalis materialis; realis est quæ non est sic instituta: prima diuidi potest in cognoscitiuam & appetitiuam; & appetitiuam in materialem: cognoscitiua diuidi potest in actus & principia actuum; appetitiua in actus & habitus, si dentur in eo habitus. Realis diuidi potest in qualitatem primam & secundam; prima diuidi potest in quatuor primas, secunda in varias alias iuxta varietatem earum, quæ quia magna est, vt & aliarum qualitarum, propterea valde difficile esset prædicamentum huius integri seriem proponere, nec id necessarium est, sicut nec proponere seriem integram prædicamenti substantiæ.

De proprietatibus Qualitatis.

40. *Prima proprietas* enumerata à Philosopho, est habere contrarium. Quod non sic intelligendum est, quod sola qualitas habeat aliquam aliam formam positiuam sibi dissimilem & oppositam essentialiter, nam omnis species cuiuscumque prædicamenti habet aliquid sibi contrarium in hoc sensu; nec sic etiam, vt sola qualitas habeat aliquam formam positiuam sibi sic oppositam, vt expellant se mutuo ab eodem subiecto, quia vna forma substantialis expellit alteram ab eadem materia. Intelligitur ergo sic, vt sola qualitas habeat formam positiuam absolutam sibi oppositam, perquam expellatur ab eodem subiecto in habitationis

Alius modus diuidendi qualitatem in proprias species.

Prima proprietas qualitatis est habere contrarium.

inhæſionis. Dico autem formam absolutam, quia vnum ubi expellit formaliter aliud ubi ab eodem subiecto inhæſionis. Quare si explicanda sit hæc proprietas sic, vt soli qualitati conueniat, debet addi, quod sola qualitas habeat formam posituam absolutam sibi contrariam sic, vt non possit compari cum eadem forma in eodem subiecto inhæſionis. Sed nec in hoc etiam sensu hæc proprietas conuenit omni qualitati; nam lux est qualitas, & tamen non habet contrarium in hoc sensu, nec etiam habitus supernaturales, aut species impressæ.

Secunda proprietas est susceptiuum esse magis & minus, hoc est posse intendi & remitti: quod quidem competit qualitatibus pluribus, non tamen videtur competere omnibus; nam certe quilibet actus intellectus vnus non videtur posse intendi aut remitti proprie loquendo, nec quælibet species impressa. Deinde ipsæ Philosophi asserunt hanc proprietatem non conuenire soli qualitati: & certe quantum ad modum loquendi, dicitur res quæcumque esse magis & minus similis alicui, sed & vna actio dicitur magis intensa alia actione.

Tertia proprietas est, quod secundum eam res dicuntur similes & dissimiles; quod sine dubio intelligendum est de similitudine strictæ sumptæ, quæ fundatur in ipsa qualitate; nam res dici similes & dissimiles large loquendo secundum quascumque formas, in quibus conueniunt aut disconueniunt, est extra controuersiam. Addendum autem quod ex hac proprietate vix possit declarari natura qualitatis, quia non potest intelligi bene, quid sit similitudo proprie dicta, nisi intelligatur prius ipsa qualitas, quandoquidem similitudo proprie dicta, vt distinguitur ab aliis similitudinibus, non possit cognosci nisi quatenus cognoscatur fundari in qualitate. Itaque in hoc solum sensu posset per hanc proprietatem colligi aliqua forma esse qualitas, quatenus qui cognosceret aliqua esse similia in aliqua forma, quæ non esset nec substantia, nec quantitas, nec relatio vlla, eo ipso posset cognoscere quod illa forma esset qualitas.

DISPUTATIO XVII.

QVÆ EST VNICA.

De Sex vltimis Prædicamentis

N vnica hac disputatione naturam sex vltimorum prædicamentorum scilicet *Actionis, Passionis, Quando, Vbi, Situs, Habitus*, explicare conabimur.

QVÆSTIO I.

Utrum detur relatio extrinsecus adueniens & quid sit.

Moueo hanc questionem hic, quia communis sententia *Scotistarum* est, sex vltima prædicamenta consistere in huiusmodi relationibus. Quæ sententia communiter reſicitur, & quidem hoc fundamento, quod non dentur tales relationes.

Vt autem hæc bene intelligatur, ac vitetur quæstio de nomine, aduertendum est nos cum *Scoto* nihil aliud intelligere per relationem extrinsecus aduenientem, quam formam pure respectiuam, quæ nec includit aliquid absolutum intrinsece & essentialiter, nec identificatur realiter ex suppositione quod daretur talis similitudo (de cuius suppositionis veritate parum hic est curandum) & quæ non spectat ad prædicamentum *Ad aliquid*.

Aduertendum secundo, omnem relationem transcendentalem identificari alicui alteri entitati, quam præsupponit vt fundamentum, v.g. relatio transcendentalis, quam dicit creatura ad Deum, identificatur ipsi creaturæ; & relatio, quam dicit intellectus ad obiectum, identificatur ipsi intellectui. Relatio verò pertinens ad prædicamentum *Ad aliquid*, quam vocant *Scotiste* merito relationem intrinsecus aduenientem, necessario præsupponit fundamentum & terminum cum ratione fundandi; quibus positis necessario resultat absque aliqua actione ad ipsam-

met terminata: vnde si detur aliqua forma relatiua, quæ non identificatur alicui alii rei, nec præsupponit fundamentum, terminum, & rationem fundandi ad quæ necessarium sequitur, dabitur relatio extrinsecus adueniens; nihil enim aliud intelligimus per relationem extrinsecus aduenientem, quam huiusmodi: & ratio nominis est aptissima: cum enim sit entitas pure relatiua, hoc est non includens aliquid absolutum, nec identificatum vlli absoluto, debet vocari relatio; & quia vltimas non sequitur necessarium ex vi fundamenti, & termini, aut vllius rationis fundandi se habentis ex parte ipsorum absque actione aliqua immediate terminata ad ipsammet, quemadmodum sequuntur relationes de prædicamento *Ad aliquid*, merito vocatur extrinsecus adueniens, ad differentiam illarum aliarum relationum, quæ intrinsecus aduenientes dicuntur; & per hoc patet responsio ad dissentium longissimum, quo vtitur *Suarez* supra contra *Scotum* ex nomine relationis intrinsecus aduenientis.

CONCLUSIO.

2. Dantur relationes extrinsecus aduenientes in sensu iam explicato. Hæc est *Dottoris* in 3. dist. 1. quæst. 1. & in 4. dist. 3. quæst. 1. quod libere in 1. num. 4. cum *Scotistis* omnibus, quos sequuntur *Louanienses* hic; *Paulus Venerus* 5. Met. capit. 36. & alii contra communiorum *Thomistarum*, & *Recentiorum* sententiam, quos citant & sequuntur *Suarez* dist. 48. Met. sectio. 1. *Rinnus* & *Complutenses* hic.

Probat, quia secundum aduersarios communiter datur vnio inter materiam & formam, quæ est aliquid reale posituum distinctum ab illo; & licet hoc negetur à *Caietano* & aliquibus paucis; tamen id modo supponendum est cum communiori aduersariorum sententia, quam aliàs probabimus, Deo volente: sed illa vnio est huiusmodi respectus; ergo, &c. Probat minor, quia est aliquid reale, cuius totum esse consistit in ordinatione actuali vnus ad aliud: ergo est essentialiter respectus; non est autem intrinsecus adueniens, vt fatentur aduersarii, & patet, quia non præsupponit aliquid ex parte extremorum, ad quod necessario sequitur, possunt enim extrema esse existentia simul, quamuis non haberent illam unionem: non est etiam respectus transcendentalis, quia neque est quid absolutum, aliàs essentia eius non consisteret in actuali ordinatione vnus ad aliud; neque identificatum realiter alicui absoluto, quia non potest assignari quodnam sit illud absolutum, cui identificaretur, aut quis effectus, aut utilitas eius; ergo non est respectus transcendentalis, aut prædicamentalis de prædicamento *Ad aliquid*, & consequenter erit extrinsecus adueniens.

Confirmatur hoc meo iudicio euidenter, quia eodem modo, quo aduersarii dicunt unionem esse aliquid absolutum dicens respectum transcendentalem, & propterea non posse intelligi, nisi per modum respectus, posset aliquis dicere, quod similitudo & quicumque respectus intrinsecus adueniens esset etiam quid absolutum, dicens tamen ordinem ad terminum: sed hoc est absurdum etiam secundum ipsos: ergo & illud, vnde sequeretur probabilitas eius.

3. Confirmatur secundo, quia si vnio materiæ ad formam esset quid absolutum, quæ esset ratio cur dicerentur vniri, deberet poni in vtroque extremo, vel vnum absolutum in vno, & alterum in altero: sed non potest poni in vtroque extremo vnum absolutum, quia vnum numero nequit naturaliter afficere duo subiecta æque immediate, sicut nec vna forma duo subiecta, siue informando, siue inhærendo; nec etiam ponitur vnum absolutum in vno, & alterum in altero, quia sic daretur duplex vnio substantialis inter materiam & formam contra magnam partem aduersariorum, vt videbimus primo *Physicorum*. Probatur sequela maioris, quia quæcumque referuntur ad se inuicem relatione reali mutua, debent habere ab vtraque parte rationem posituam fundandi illam denominationem, nec potius debet fundari in vna quam in altera, si vtraque sit capax: & ita videmus contingere in relationibus similitudinis & dissimilitudinis, ac similibus: sed materia & forma referuntur ad se inuicem denominatione mutua relatiua

Dantur relationes extrinsecus aduenientes.

X vni;

Quid sit relatio extrinsecus adueniens.